

Kommentar med anledning av de sakkunnigas utlåtanden över de sökande till Lars Hiertas professur

Tillsättandet av Lars Hiertas professur vid Stockholms universitet kommer säkert att gå till historien som en av de mer bisarra händelserna inom nutida svensk statskunskap. Tre eminenta professorer (Bo Rothstein, Raimo Väyrynen och Jörgen Grönegård Christensen) inkompetensförklarar helt sonika de tre professorer som sökt tjänsten (Tommy Möller, Jan-Erik Lane samt undertecknad); därefter kör Samhällsvetenskapliga fakultetens Lärarförslagsnämnd över de sakkunnigas bedömning och föreslår mig till professuren; jag känner mig tyvärr – av skäl jag inte behöver gå in på här – förhindrad att tacka ja till erbjudandet; därefter går budet till Tommy Möller, som accepterar detta och förhandlar med avgående dekanus (Eskil Wadensjö) om lön och tjänstevillkor; varefter rektor – Kåre Bremer – går emot nämndens beslut och helt enkelt avbryter tillsättningen av tjänsten. Beslutet kan ej överklagas, och rektor anger formellt ej heller några skäl för sitt handlande. I ett meddelande från fakultetens nya dekanus, Gudrun Dahl, får vi dock veta att orsaken är “att de sakkunniga inte velat rekommendera någon av de sökande för professuren”. De tre sakkunniga har således i praktiken fått vetorätt i ärendet, samtidigt som den som nu inte kommer att få tjänsten ej har någon möjlighet att gå till högre instans och få beslutet omprövat. Lärarförslagsnämnden, den instans som är till för att fatta de reella besluten i frågor av

denna art enligt *Högskoleförordningen*, och som utnämnt de tre sakkunniga enkom för att *biträda* den med skriftliga yttranden, känner sig troligtvis också överkörd.

Den första frågan man ställer sig är givetvis om det enligt *Högskoleförordningen* och SU:s *Anställningsordning* över huvudtaget är meningen att de sakkunniga ska spela denna centrala roll vid tillsättandet av professorer. Jag kan inte någonstans finna att så är fallet. Enligt Samhällsvetenskapliga fakultetens instruktioner (*De sakkunnigas uppdrag, okt 2005*) är det de “sakkunnigas uppgift ... att bereda tillsättningsärendet åt fakultetsnämnden”; därefter föreslår “Lärarförslagsnämnden ... innehavare av anställning”, varefter ”beslut om anställning av professor fattas av rektor”. De sakkunniga har i denna process ingen rösträtt, och således ej heller någon beslutanderätt. De är med andra ord enbart konsultativa. Inte desto mindre har de i praktiken avgjort ärendet. Detta är minst sagt märkligt, och här måste i första hand ett stort ansvar läggas på rektor. Att han avgjort frågan utan att ens låta sig informeras om Lärarförslagsnämndens skäl för att inte följa de sakkunnigas slutsatser är anmärkningsvärt och torde i sig resa en del principiella frågor om beredningsproceduren vid rektorsbeslut vid Stockholms universitet. Jag antar att denna principiella frågeställning kommer att sysselsätta universitetet en god tid framöver.

Den andra frågan som bör diskuteras här är om just *dessa* utlåtanden borde fått den genomslagskraft de helt uppenbart fått i rektors beslut. För läsare av *Statsvetenskaplig tidskrift* är detta givetvis en betydligt viktigare aspekt än den förra, och tarvar därför att belysas mer utförligt här. Den centrala frågan är helt enkelt om *dessa* tre sakkunniga utfört sitt värv på ett sådant sätt att vi bör kunna känna tillit till

deras omdömen och slutsatser. Jag finner starka argument varför så ej är fallet. De första är av en mer generell art; de senare baserar sig på den bedömning de gjort av mina meriter och min kompetens, och som jag – trots att jag blev förordad av nämnden – anser vara av allmänt intresse i bedömningen av de sakkunnigas hantering av ärendet.

Allmänna synpunkter

Enligt de instruktioner som SU tagit fram för att klargöra de sakkunnigas uppdrag, skall "Den sakkunnige...göra sina bedömningar med ledning av de bedömningsgrunder som anges i ledigkungalörelsen, dvs de olika skickligheterna och deras relativa vikt". I kungalörelsen står följande: "Innehavaren av professuren skall bidra till att utveckla, förstärka och förnya främst forskningen och forskarutbildningen... Vid tillsättningen... fästs särskilt vikt vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet. Särskilt vikt tillmäts även administrativ skicklighet. Vikt läggs också vid förmåga att informera om forskning och utvecklingsarbete med det omgivande samhället och att undervisa på både svenska (eller danska/norska) och engelska." That's it.

Vad har de sakkunniga *faktiskt* gjort i sina utlåtanden? I en första, 'gemensam deskriptiv del' använder de mer än *fem sidor* för att utförligt och i grunden omformulera sitt mandat som sakkunniga. Trots den angivna huvudrubriken i utlåtandet är denna argumentation snarare *normativ* än deskriptiv: dels ges en lång utläggning om varför Hierta-professuren bör anses vara mycket speciell – den är t ex en av enbart tre 'named chairs' inom svensk statskunskap – och dels vad detta bör innebära för tillsättningen av en ny innehavare. Kort sagt, så höjs ribban betydligt över den nivå

som anges i ledigkungalörelsen, bl a genom att man hävdar att den potentiella innehavaren måste ha tillräckliga meriter (dvs starka sådana) inom *alla fyra* av de bedömningsgrunder de sakkunniga fastställt (se utlåtandet). Implikationen är således att det i Sverige idag finns statsvetenskapliga professorer på olika nivåer, och att Hierta tillhör den högsta av dessa. Detta är en nyhet för mig, och troligtvis för de flesta – om inte alla – av mina kolleger. Samma gäller antagligen tidigare, ännu levande innehavare av Hierta. På vilka kunskapsgrunder och med vilken motivering mina två nordiska kolleger känner sig berättigade att över huvudtaget ha en deciderad åsikt på denna punkt – eller om Stockholms-institutionens allmänna beskaffenhet – är också för mig en gåta. Hur skulle de (eller deras egna kolleger) reagera om någon eller några svenska sakkunniga kom med liknande uttalanden om någon specifik institution i Danmark alternativt Finland? Hur som helst så tror jag mig veta att dessa kriterier inte använts vid tidigare tillsättningar av professuren (eller, för den delen, av de andra två 'named chairs' – eller snarare 'endowed chairs' – i Sverige, av vilka en innehas av den svenske sakkunnige). Till saken hör också att en av de sökande – Tommy Möller – för fem år sedan sökte just denna professur, och då av samtliga sakkunniga (av vilka en är innehavare av den tredje 'named chair') utan darr på ribban blev kompetensförklarad. Varför detta faktum inte gjort att det ringt en klocka hos de sakkunniga är faktiskt märkligt – de kanske inte velat höra den, eller inte delar sina lika eminenta kollegers uppfattning? Ännu mer anmärkningsvärt är dock att den svenske sakkunniga i sin individuella bedömning använder nästa halva antalet sidor inte för att jämföra de sökande (vilket sker märkligt *geschwind* i ljuset av de slutsatser han

kommer fram till), men för att kritisera Stockholms-institutionen och dess ledning för att den inte måttat åtgärda de tillkortakommanden som Vetenskapsrådet pekat på i en utvärdering. Detta argument används sedan för att ytterligare höja ribban, eftersom institutionen "är i extra starkt behov av att rekrytera en (eller flera) ledande forskare som skulle kunna hantera de problem som Vetenskapsrådets utvärdering pekade på". Ja, vad ska man säga?

I ett brev till de närmast berörda understrekar rektor att "skälet till mitt beslut helt enkelt är att samtliga sakkunniga inte velat rekommendera någon sökande för professuren," och att "När de sakkunniga som i detta fall enhälligt förordar att en viss nivå bör gälla, då följer jag det såvida inte det finns relevanta skäl för att annat ställningstagande". I ljuset av vad anförts ovan, finner jag det mycket olyckligt att rektor beslutat att lita mer på de sakkunniga än på sin egen Lärarförslagsnämnd, som tydligen inte blivit övertygade av de sakkunnigas argumentation. "Som jag har uppfattat saken", skriver Daniel Tarschys (prefekt för statsvetenskapliga institutionen) i ett brev till rektor, "fann lärarförslagsnämnden att de i detta ärende förordnade sakkunniga på egen hand hade placerat ribban högre än vad som kunde bedömas vara rimligt. Att godta en sådan ribbhöjning hade inte bara fått olämpliga konsekvenser i detta ärende utan även skapat besvärande prejudikat för framtiden". Med andra ord: vem vill i framtiden söka en professur med de krav som självväldigt fastställts av dessa sakkunniga, och som konfirmerats av rektor och som man rimligtvis inte kan frånträda i framtiden? Man avvundas verkligen inte vår Stockholms-institution och dess ledning.

Synpunkter på bedömningen av min kompetens

De sakkunnigas bedömning av min *vetenskapliga* kompetens ska jag lämna därhän, eftersom detta är det enda område inom vilket jag anses vara kompetent för tjänsten. Man tackar. Vad gäller mina pedagogiska meriter, administrativa skicklighet, forskningsledningsegenskaper och ämnesföreträdande prominens är det värre ställt: här konstaterar t ex den svenske sakkunnige helt sonika att dessa är "helt otillräckliga för denna anställning". Hur har han kommit fram till denna otvetydiga och för min framtida renommé förödande slutsats?

När jag sökte denna tjänst så konstaterade jag av texten i själva ledigförklarandet att "Innehavaren av professuren skall bidra till att utveckla, förstärka och förnya främst forskningen och forskarutbildningen". Vad gäller mina *pedagogiska* meriter har jag således lagt tungvikten på att redovisa vilken erfarenhet jag haft på främst C-, D- och forskarutbildningsnivån, vilket bl a innefattat följande: sju olika terminslånga kurser vid Aarhus universitet på en avancerad nivå; under ett antal år en obligatorisk kurs i Uppsala på doktorandnivå i *Metod och idéanalys* (10p); under de senaste c:a femton åren en årligen återkommande doktorandkurs i *Internationell politik* (10p), också i Uppsala; under ett antal år en engelskspråkig kurs på mastersnivå i *Internationella relationer* vid Stockholms universitet (10p); under 1997-2000 en magisterkurs vid Växjö universitet (10p); handledning och examination av ett stort antal C- och D-uppsatser i Uppsala; och nyligen, under två månader, gästprofessor vid 'Science Po' i Paris, där jag ensam gav en seminariekurs på mastersnivå.

Utöver denna rent undervisningsmässiga sida av min pedagogiska meritering har jag under senare år satsat mycket tid på att

på att *initiera* och samproducera internationella kursböcker på forskarutbildningsnivå: *Handbook of International Relations* (2003), som jag redigerat tillsammans med Thomas Risse och Beth Simmons, och som varit oerhört framgångsrik som kursbok runt om världen (en ny utgåva utkommer 2009); en serie på åtta 'state of the art' volymer inom internationell politik, med Sage som utgivare (Jeff Checkel är co-editor), som också syftar till att ingå som kursböcker på forskarutbildningsnivå (själv skriver jag boken om *Foreign Policy Analysis*); och – tillsammans med Stefano Guzzini – ett referensverk på tre volymer som ska innehålla de viktigaste vetenskapliga uppsatser inom den utrikespolitiska analysen (också den ska publiceras av Sage). Dessa senare verk är under produktion och kommer på marknaden om ett eller ett par år.

Utöver detta har jag framgångsrikt varit handledare åt 6 doktorander, två av vilka fått sina avhandlingar publicerade av framstående engelska förlag (Cambridge och Routledge). Här har dock de sakkunniga gjort en stor sak av antalet inte är större, vilket de valt att tolka som ett tecken på ointresse. Till detta kan jag bara säga följande. I Uppsala antar vi doktorander – ca 3 per år – enbart efter deras vetenskapliga meriter, inte vilket ämnesområde de vill specialisera sig på. Detta innebar bl a att det varit omöjligt för en framåt docent eller professor att själv i förväg ragga upp potentiella doktorander (som uppenbarligen sker vid vissa andra institutioner); man får helt enkelt vänta och se vilka som en helt oväldig antagningskommitté ansett vara de bästa kandidaterna (av vanligtvis 70-80 sökanden). I Uppsala, där mitt ämne av traditionella och andra skäl aldrig varit 'stort' (jag har fram till nyligen rätt så ensam representerat subdisciplinen), har detta inneburet att antalet doktorander

som velat specialisera sig på internationell politik alltid varit mycket begränsat. Jag tror mig dock kunna säga att alla som valt ett internationalt politiskt ämne handletts av mig. Denna situation har den svenske sakkunniga känt till väl, eftersom han under ett antal år varit baserad på min institutionen.

Detta, i grova drag, utgör de pedagogiska meriter som de sakkunniga haft att ställning till i mitt fall. Enligt den mall som de själva skapat, så har deras uppgift varit att bedöma om dessa är 'tillräckliga' för att jag ska kunna komma ifråga för den aktuella tjänsten vad gäller just detta huvudkriterium. Svaret är nej, och detta gäller alla tre sakkunniga. Vad tycker mina andra kolleger ute i landet?

Enligt de sakkunnigas allmänna beskrivning av de sökandes meriter utöver de vetenskapliga och pedagogiska är slutsatsen vad gäller mig att jag "inte kan anses ha tillräckliga meriter vad gäller *forskningsledande verksamhet* eller *administrativ skicklighet*" (min kursivering). Min danska kollega skriver med hänvisning till vikten av sådana kvalifikationer och dess betydelse för den sökta tjänsten, att det här är en fråga om "at kunne tage initiativ til og organisere relativt omfattende grupper av forskere for en fælles ramme og i den sammenhaeng også kunne formidle et samarbejde med forskare ved andre institutioner nationalt og internationalt." För att kunna bedöma sådana kvalifikationer "må man se på deres hidtidige evne til og erfaringer med igangsætning, finansiering, ledelse og gennemførelse af sådanne projekter." Han konkluderar att det är iögonfallande "at ingen...i noget betydeligt omfang har gjort sig gældende på dette område." Min finska kollega konstaterar helt kort att min verksamhet på dessa områden "lämnar ... mycket att önska." Och som vi redan noterat, så anser min svens-

ka kollega mina meriter på dessa område som varande "helt otillräckliga".

Hur förhåller det sig *faktiskt* med detta? Låt mig kort sammanfatta vad jag i min ansökan ansett vara mina främsta meriter på dessa områden. Så här skriver jag som svar på frågan i den kompletterande redogörelse som den svenske sakkunnige begärt:

Jag har som forskningsledare av ett Europa-program vid NUPI [Norsk utrikespolitisk institut, där jag varit adjungerad professor sedan 1998] lett två internationella projekt sedan 1998, båda finansierade av Norska forskningsrådet (NFR). Utöver att jag under årens lopp anordnat ett antal seminarier (ca 60 allt som allt) med i huvudsak internationella gäster, samt ett stort antal paneler vid internationella konferenser, har jag också varit ledare – inom ramen för det första av dessa projekt – för en internationell grupp forskare i ett bokprojekt som lett till publiceringen av *Contemporary European Foreign Policy* (2004). Under de senaste tre åren – 2003-2005 – har jag varit ansvarig för projektet 'European Foreign and Security Policies in the Age of International Terrorism', finansierad av Norska forskningsrådet, för vilket jag som ansvarig erhållit sammanlagt 3,250,000 NOK. Detta är ett samarbetsprojekt med London School of Economics, Freie Universität i Berlin, Syracuse University samt Nederländska utrikespolitiska institutet 'Clingendael'. Detta har bl a inneburit att jag ännu en gång ordnat ett antal konferenspaneler (ECPR, Haag, 2004), en konferens i Washington tillsammans med bl a Syracuse University samt en ECPR workshop i Granada (2005).

Hur reagerar de sakkunniga på detta exempel på precis det som min danske kollega efterlyser? Jo, så här kort: "Han har emellertid varit ansvarig för ett större projekt finansierat av det norska forsknings-

rådet. Detta har märkligt nog inte involverat hans egen institution eller doktorander/yngre forskare därifrån. Vi har uppmärksammat att Carlsnaes inte valt att engagera forskare eller doktorander från sin egen institution i ett projekt som detta. *Slutsatsen är* att Carlsnaes inte kan anses ha tillräckliga meriter vad gäller forskningsledande verksamhet eller administrativ skicklighet" (min kursivering). Man häpnar. Min svenske kollega går dessutom längre, då han trots vad som skrivs ovan påstår att jag visserligen "varit någorlunda framgångsrik i att erhålla externa medel, men enbart för sin egen forskning, inte för att finansiera doktorander eller yngre forskare". Detta är helt enkelt inte sant, och det vet han.

Utöver detta anför jag dessutom följande som kompletterande uppgift:

Att vara internationell forskningsledare innebär bl a att leda publiceringsprojekt av olika slag. Här har jag varit synnerligen aktiv och framgångsrik. För det första, så var jag under fem år *founding editor* för *European Journal of International Relations*, som redan under denna period blev en ledande internationell tidskrift inom området. Detta arbete utförde och administrerade jag helt ensam, och tog mycket av min tid under denna period (1995-2000).

Under perioden 1999-2002 var jag dessutom initiativtagare till, samt *lead editor* för, den mycket framgångsrike *Handbook of International Relations* (2002), som innehåller närmare 30 kapitel skrivna av världens ledande forskare på området. Mina två co-editors (som jag rekryterat) var Thomas Risse från Berlin och Beth Simmons från Harvard. En andra utgåva av detta verk utkommer troligtvis 2009.

Jag var också initiativtagare till, och är co-editor (tillsammans med Jeff Checkel) för en serie på ca 10 böcker inom ramen för

Sage Series on the Foundations of International Relations. Här är det en fråga om att få ett antal av världens ledande forskare på båda sidorna av Atlanten att skriva 'state of the arts' arbeten inom sida områden.

Med ett anslag... från STINT... har jag sedan 2002 lett ett internationellt forskningsprojekt i Sydafrika. Detta har bl a inneburit ett par mindre konferenser där, samt en panel vid IPSA:s världskongress i Durban. En bok inom projektet ska inom kort publiceras.

Min senaste insats som internationell akademisk entreprenör i min danska kollegas anda har varit att initiera, leda och koordinera en ansökan till NOS-HS för att etablera en *Nordic Centre of Excellence* inom området 'European Foreign and Security Policy Studies'. Denna mycket omfattande ansökan – som jag också hänvisat till i mina kompletterande uppgifter – innefattar 13 olika nordiska institut och institutioner, och innebar att jag personligen rest runt i Norge, Danmark, Finland och Sverige för att sy ihop detta komplicerade paket. Ansökan gällde 350,000 euros per år under fem år, och blev tyvärr utslagen i sista rundan, trots att vi fick högsta betyg av två av de tre internationella sakkunniga, och näst högsta av den tredje. Jag är visserligen besviken på detta utfall, men noterar samtidigt att min svenske kollega – som också tillhörde de sökandes skara – ej heller var framgångsrik. Det hade dock varit charmant av honom om han i alla fall hade nämnt denna ansökan i detta sammanhang, och kanske t o m gett mig ett plus för det. Men icke.

Utöver detta har jag initierat, varit ordförande för och/eller deltagit i ett stort antal internationella aktiviteter, som jag inte ska gå in på här. (Kopior av mina ansökningshandlingar, inklusive *curriculum vitae*, kan rekvireras från Samhällsveten-

skapliga fakultetskansliet, attn: charlotte.rossland@samfak.su.se.) Allt detta har inneburit en massa administrativa åligganden och samsarbetsaktiviteter med internationella kolleger, vilket utgör själva förutsättningen för att internationella forskningsprojekt kan komma till stånd. Varför de sakkunniga inte vill erkänna detta utan enbart koncentrerar sig på lokalt baserade aktiviteter är för mig en stor gåta. Att med 'administrativ skicklighet' enbart mena att man varit prefekt, studierektor eller något liknande lokalinstitutionellt är ju befängt – den akademiska världen idag sträcker sig som bekant för alla långt över den egna institutionen eller fakulteten, och inom alla dessa sfärer utövas det av nödvändighet kvalificerad administration om nya konferenser, böcker, tidskrifter eller planering av nya forskningsprojekt över huvudtaget ska kunna realiseras. Jag har inte varit prefekt, studierektor eller något liknande; men jag har under många år administrerat akademiska verksamheter av olika slag, och detta dessutom med stor framgång. Detsamma gäller ännu mer forskningsledande aktiviteter av den typ som jag förbinder med akademiskt entreprenörskap. Här vill de sakkunniga ännu en gång begränsa denna verksamhet till att gälla enbart den enskilda institutionen, inte aktiviteter av den typ som jag exemplifierat ovan.

Jag ska villigt erkänna att om med *ämnesföreträdande verksamhet* i huvudsak menas att flitigt ha förekommit i *Artikelsök*, då har de sakkunniga helt rätt då de menar att mina aktiviteter "framstår... som svaga". Och eftersom de dessutom menar att man skall ha "tillräckliga meriter inom samtliga ovan nämnda fyra områden", inklusive det ämnesföreträdande, för att komma ifråga "för en anställning som denna", förstår jag inte varför de inte helt enkelt avfärdade min ansökan på en gång genom

att i mitt fall först och enbart titta på detta kriterium. Detta hade besparat dem mycket onödigt arbete. Mitt försvar för detta mycket dåliga betyg är att min vetenskapliga profil är starkt orienterad gentemot teoretiska, filosofiska och begreppsmässiga frågor (som de sakkunniga själva med all rätt påpekar), och att dessa inte har hög prioritet i de publikationer som *Artikelsök* täcker. Dessutom har jag inte haft förmånen av en svensk skolgång, och uttrycker mig därför ogärna i skrift på annat än engelska. Frågan är dock hur demeriterande en svaghet av denna art bör vara i det stora hela (och hur många professorer jag delar den med). Enligt de sakkunnigas resonemang är den stark nog i sig för att helt diskvalificera mig för tjänsten.

Till sist vill jag rikta ett par personliga ord till min svenska kollega, Bo Rothstein. Han har hävdad i den lokala studenttidningen i Stockholm (*Gaudeamus*) att "Jag har inget otalt med någon av de sökande." Må så vara. Men när han e-mailar ut kopior av denna ytterst nedlåtande granskning till ett antal väl utvalda kolleger i landet innan jag själv haft den minsta chans att ta del av dess innehåll; när han sedan, när Lärarförslagsnämnden trots allt förordar mig, öppet går ut i *Gaudeamus* och säger att universitetet "utser den som har minst erfarenhet", och att det därför inte går "att ta Stockholms universitet på allvar", och att han "aldrig mer vill vara sakkunnig för Stockholms universitet" – då blir det inte bara personligt men ytterst kränkande. Detta är ett beteende som ingen sakkunnig bör tillåta sig.

WALTER CARLSNAES

Replik

Livet som akademiker är på många sätt synnerligen givande men det innehåller

också ett stort mått av besvikelser. De flesta av oss får aldrig den uppmärksamhet, de tjänster och de anslag vi anser oss förtjänta av. Så är nu också fallet med Walter Carlsnaes som inte är tillfreds med det utlåtande jag varit med om att utforma för hans ansökan till Lars Hiertas professur i statsvetenskap vid Stockholms universitet. Jag tycker det är utmärkt att denna diskussion om vad som rimligen bör krävas för en tjänst av detta slag kommer igång och om detta kan man förvisso ha olika uppfattningar. Som framgår av det utlåtande jag varit med om att utforma har vi försökt att argumentera utförligt för våra ståndpunkter och att visa på att det finns stöd för våra tolkningar av vilka krav som det är rimligt att ställa i gällande regelverk.

Jag har ingen anledning att särskilt kommentera Carlsnaes argumentation i egen sak men vill ta upp två mera principiella punkter. Det ena gäller frågan om ifall en person som en gång ansetts inneha kompetens för en anställning också alltid framöver skall bedömas inneha sådan kompetens. För mig är denna argumentation ungefär lika bra som om de ingenjörer som tog fram Volvo Amazon på 1960-talet automatiskt skulle anses vara kompetenta för att ta fram 2010-talets bilmodeller. Dels sker det hela tiden inomvetenskapliga förändringar som innebär att kompetenskraven förändras. Nya teorier, metoder och forskningsfält etableras ständigt och vi kan nog alla vara förvissade om att vår kompetens en dag kommer att utrangeras. För det andra förändras hela tiden det externa forskningslandskapet vilket ställer krav på förändrad kompetens. Det gäller t ex frågor om forskningsledning. Av egen erfarenhet kan jag säga att kraven på innehavaren en professur som denna idag är mycket annorlunda än vad som gällde för bara tio år sedan. Det är